№ 114 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 22

1900

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 22 № 114

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կօպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան վիշապը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Երեւանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նաւթարդիւնաբերական աշխարհից.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՇԱՊԸ

Չինական խառնակութիւնները այնպիսի զարմանալի բնաւորութիւն են ստացել, որ կարող են առաջ բերել պատերազմ, կայսերական գահի փոփոխութիւն, երկրի զանազան մասերի գրաւում եւրոպացիների կողմից և ուրիշ հիմնական փոփոխութիւններ: Չինաստանը մի այնպիսի երկիր է, որի վերաբերութեամբ Եւրոպան պարտաւոր է շատ լուրջ կերպով կշռել իր արարքները: Այդ ահագին պետութիւնը ունի առանձնայատկութիւններ, որոնց պէտք է աչքի առաջ ունենալ կանոնաւոր յարաբերութիւններ ստեղծելու համար: Նա կարող է ժամանակաւորապէս հանդարտվել և լռել, բայց մի քանի ժամանակից յետոյ նորից կը շարժվի, կը բռնկվեն ժողովրդական սարսափելի յուզմունքներ և կը ստեղծէ մի շարք կնճիռներ միջազգային քաղաքականութեան համար:

Չինաստանի մասին խօսելու ժամանակ պէտք է աչքի առաջ ունենալ, որ նա ամփոփում է իր սահմաններում մինչեւ 500 միլիօն հոգի ազգաբնակութիւն. որ նրա շատ մասերը բնակեցրած են չափազանց խիտ կերպով և տասնեակ մղոնների տարածութեան վրա անընդհատ շարունակվում են մարդկանց բնակութիւններ. որ նա ժառանգել է մի հին և դարերով սրբագործված կենցաղավարական կարգ, և որ վերջապէս նա չէ իւրացրել նորագոյն եւրոպական քաղաքակրթութեան սկզբունքները: Այս հանգամանքները հապէս ազդում են չինական գործերի վրա: Եթէ, օրինակ, Չինաստանը այնքան խիտ բնակեցրած չը լինէր, եթէ նա ունենար ազատ հողերի ընդարձակ տարածութիւններ՝ այն ժամանակ նրա ազգաբնակութիւնը կը դիմէր այդ տարածութիւնների մշակութեան և կը թուլացնէր տնտեսական աղէտների և թշուառութիւնների կործանիչ ոյժը: Այժմ բաւական է, որ երկաթուղային մի ցանց կապէ երկրի մասերը միմեանց հետ մի քանի հազար մղոն հեռաւորութեան վրա, որպէսզի միլիօնաւոր ժողովուրդ, որ ապրում էր բեռնակրութեամբ՝ յանկարծակի փողոցը նետվի և մնայ առանց ապրուստի միջոցի: Ո՞ւր գնան այդ միլիօնաւոր աշխատող ձեռքերը, ինչո՞վ պարապվեն, քանի որ երկիրը առանց այն էլ ճնշված է աշխատող ձեռքերի առատութեան պատճառով: Իսկ եւրոպական պետութիւնները ամէն տարի խլում են չինական ազգաբնակութեան ձեռքից նրա արհեստները, ուղարկելով Եւրոպայից աւելի էժան ապրանքներ և հեղեղելով նրանցով վաճառանոցները երկրի բոլոր մասերում:

Ամէնայն մի խոշոր տնտեսական փոփոխութիւն առաջ է բերում այդ երկրում ոչ թէ մի քանի անհատների, այլ հարիւր հազարաւոր և միլիօնաւոր մարդկանց վիճակի և բաղդի խնդիրներ: Նոր արհեստներ, աշխատանքի նոր աղբիւրներ չեն բացվում, իսկ հները ձեռքից գնում են: Ժողովրդին ոչ ոք չէ սովորեցնում աւելացնել արդիւնաբերական ոյժը երկրի մէջ, իսկ սպառելու գործով բոլորը զբաղված են ամենաեռանդուն կերպով: Եթէ, օրինակի համար, վերցնենք Միացեալ-Նահանգների և Չինաստանի առեւտրական յարաբերութիւնները, կը տեսնենք հետեւեալը: Ամերիկան 1884 թուականին ստացել է Չինաստանից 109 միլիօն դոլլարի ապրանք, իսկ ինքը ուղարկել է Չինաստան 37 միլիօն: Այնուհետեւ Չինաստանի արտահանումը պակասել է, դառնալով 94, 98 և վերջին 1899 թուին 108 միլիօն, մինչդեռ Միացեալ-Նահանգներից Չինաստան ներմուծվող ապրանքի քանակութիւնը տարէց տարի մեծանալով, հասել է 76 միլիօնի, ուրեմն կրկնապատկվել է: Եթէ համեմատութեան առնենք նոյն Միացեալ-Նահանգների յարաբերութիւնը Եապօնիայի հետ՝ կը տեսնենք, որ թէև Եապօնիան թոյլ է տուել, որ Միացեալ-Նահանգներից ներմուծվող ապրանքի քանակութիւնը 13 միլիօնից բարձրանայ մինչև 63 միլիօն, բայց ինքն էլ աւելացրել է իր արտահանութիւնը և փոխանակ 70 միլիօնի նա ներմուծում է այժմ 125 միլիօնի ապրանք Միացեալ-Նահանգների մէջ:

Եապօնիան մրցում Եւրոպայի հետ եւրոպական զէնքով, զարգացնելով իր մէջ եւրոպական տնտեսական կարգեր, եւրոպական գործարանական կեանք, իսկ Չինաստանը մնում է անշարժ և դատապարտում է իրան ուժասպառութեան:

Եւրոպական ազգերի վրա պարտաւորութիւն կայ լուրջ կերպով մտածելու այն բանի մասին, որ չինական ժողովրդի մէջ աւելանայ նրա արդիւնաբերական ոյժը և նա կարողանայ փրկել իրան տնտեսական հարստահարութիւնից և ուժասպառ լինելուց: Այլապէս միլիօնաւոր քաղցած բերաններին այդ ամեհի ազգաբնակութիւնը ոտքի կը կանգնի և իբրև մի վիշապ կը յարձակվի ուրիշների վրա՝ իր քաղցը յագեցնելու համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Պարզ ու հարուստ լեզուի անսպառ աղբիւրը ժողովուրդն է: Այս ճշմարտութիւնը վաղուց է արմատացած ռուսահայերի մէջ. բայց արեւմտեան հայերը, որոնք գլխաւորապէս Մխիթարեանների ազդեցութեան տակ են գտնվում, լեզուական հարստութիւնը որոնում են գրաբարի մէջ, փոխ առնելով այդ մեռած լեզուից ոչ միայն բառեր, այլ եւ քերականական ձեւեր ու դարձուածքներ: Գրաբարը վաղուց, դեռ տասներորդ դարից, հայ ժողովրդի համար անհասկանալի, խորթ լեզու է դարձել եւ արհեստական կերպով պահվում էր մինչեւ ներկայ դարի երկրորդ կէսը, երբ ժողովրդական լեզու դառնալու ամեն յատկութիւններն ունեցող աշխարհաբարը վերջնականապէս դուրս մղեց գրաբարը գործածութիւնից: Բայց այնուհետեւ մեր աշխարհաբարը, դառնալով գրական լեզու, սկսեց զարգանալ բաւական դանդաղ քայլերով. այսօր այդ լեզուն շատ կողմերով դեռ անբաւարար է համարվում: Հին գրաբարամոլները համոզված են, որ մեր լեզուական աղքատութիւնը՝ գրաբարից հեռանալու հետեւանքն է, ուստի եւ ողբում են, կուրծք ծեծում: Այդպէս է արդեօք: Գրականական լեզուի համար հարստութիւններ գրքերի մէջ են պահված, այն էլ հին գրքերի մէջ: Ահա ինչպէս են հասկանում լեզուի հարստութիւնը գրական ճոխ լեզու ունեցող ռուսները: «С. Петерб. Вѣд.» լրագիրը մի ընդարձակ յօդուածում քննում է ժողովրդական լեզուի նշանակութիւնը, ապացուցանելու համար, որ գրական լեզուի աղքատութիւնը առաջանում է այն հանգամանքից, որ ժողովրդի լեզուն արհամարհված է:

Մեր ժամանակակից գրական լեզուի եւ ժողովրդական լեզուի մէջ գոյութիւն ունի մի ամբողջ անդունդ: Ժողովրդական ոճերը մենք տեսնում ենք չակերտների մէջ, կարծես դրանք ինչ-որ օտար բաներ են: Ժողովրդի համար հարկաւոր է առանձին գրականութիւն, հրատարակվում են «գրքոյկներ ժողովրդի համար»: «Ժողովրդի հետ խօսելու ընդունակութիւնը»—դա մեզ համար մի վարպետութիւն է: Ժողովուրդը չը գիտէ մեր, ինտելիգենտներիս, լեզուն եւ չէ հասկանում մեզ, իսկ մենք էլ չը գիտենք ժողովրդական լեզուն: Եթէ մեզ հարցնէին, գիտե՞նք մենք մեր մայրենի ռուս լեզուն,—մենք, ձեռքերս սրտներիս դրած, պիտի բացասական պատասխան տայինք: Ի հարկէ, մենք գիտենք խօսել եւ գրել մեր լեզուով: Բայց չէ՞ որ մեր ձեռքում գտնվում է լեզուի միայն մի չնչին, խղճուկ մասը, այն էլ այնպիսի մաս, որ լի է արհեստական եւ օտարամուտ աղբով: Իսկ ռուսաց լեզուի ահագին կէսը դեռ անյայտ ընկած է բնութեան կրծքի մէջ, ժողովրդի հոգու մէջ...

Եւ ինչ է ներկայացնում այդ ծածկված ու անծանօթ գանձը:

Ժողովրդական լեզուն շատ կողմերով հարուստ եւ կատարեալ է մեր գրականական լեզուից: Նախ եւ առաջ գրաւոր լեզուն մի կիսաարհեստական լեզու է, իսկ ժողովրդի լեզուն—ինքը բնութիւնն է, ինքը կեանքն է դա, ինչպէս ասել է գիտնական Բունզէն՝ «մարդկութեան նախնական պօէզիան է»: Ժողովրդական բարբառի մէջ, ճիշդ է, պակասում են արտայայտութիւններ մի քանի տեսակ հասկացողութիւնների համար. բայց դա այդպէս է լոկ այն պատճառով, որ այդ հասկացողութիւնները ժողովրդի համար գոյութիւն չունին: Դրա փոխարէն՝ մտքի ամենանուրբ արտայայտութիւններ հաղորդող սրամիտ հոմանիշների այն հարստութիւնը, որ կայ ամեն մի ժողովրդական լեզուի մէջ, դուք չէք գտնի ոչ մի գրականական լեզուի մէջ: Ժողովուրդը, այս կենդանի առասպելական դիւցազնը, սրբութեամբ է պահպանում իր հանճարի ստեղծագործութիւնը—իր լեզուի հարստութիւնը, բանաստեղծութիւնը, սովորութիւնները, բայց պահպանում է մինչեւ մի յայտնի ժամանակ: Հէնց որ ժողովրդական կացութեան պայմանները կը սկսեն դուրս գալ սովորական ճանապարհից, հէնց որ նրա կեանքի, ուրեմն եւ նրա աշխարհայեցութիւնների մէջ կը սկսեն մտնել խորթ հովեր, մի խօսքով, հէնց որ կը գայ կեանքի հին չինուածքը քանդելու ժամանակը՝—իսկոյն ժողովրդի հոգու մէջ կը տիրէ խառնակութիւն, մթութիւն: Այն, ինչ առաջ այդ հոգու անկողոպտելի սեփականութիւնն էր, այժմ մոռացվում է, ինչ համարվում էր սրբազան, խանգարվում է եւ արհամարհանքի մատնվում:

Այդ բնական օրէնքը յօդուածագիրը ապացուցանում է շատ ազգերի օրինակներով: Եւ քանի որ անցողական ժամանակի մէջ ենք, քանի որ հինը մոռացվում է, տեղի տալով նորին, արհեստականին, ապա ուրեմն հարկաւոր է որ ժողովրդական լեզուի հարստութիւնները հաւաքվեն, որ գրականական լեզուն միանայ ժողովրդականի հետ: Ինքն ըստ ինքեան այս

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Նաւթարդիւնաբերողների վերջին XIV ժողովում, որ տեղի ունեցաւ մայիս ամսին, շօշափվեցան բաւական հետաքրքրական հարցեր: Ի միջի այլոց քննութեան առաջարկված էր եւ պետական նաւթաբեր հողեր արդիւնագործելու համար նշանակված պուդավճարը բաժնով փոխարինելու հարցը, որի մասին մենք մտադիր ենք խօսել մեր ներկայ յօդուածում:

Ընթերցող հասարակութիւնը երեւի չէ մոռացել այն առասպելական աճուրդը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ տարի փետրվարի 16-ին Բիբի-Էյբաթում գտնվող պետական նաւթաբեր հողերը աճուրդով տալիս: Եթէ չասենք մոռացած են, մենք կաշխատենք մի երկու խօսքով վերանորոգել նրանց յիշողութեան մէջ այդ իր տեսակի մէջ անօրինակ աճուրդը: Այն ժամանակ նաւթի պուդը արժէր 12 կօպէկ, սակայն առաջարկվեցան Զուբալովի եւ Նոբելի Թաղիեւի հանքերին կից հողերի համար պուդավճար 5,5—8,75 կ., իսկ նրանցից քիչ հեռու, Բիբի-Էյբաթի սարոտ տեղերին, 3,25—6,5 կ.: Մենք այստեղ չենք յիշեցնում Զուբալովի առաջարկած գները 9,75—11,75 կ., որովհետեւ նա իր վրա մնացած հողերից հրաժարվեց: Նրա այդ վարմունքը իր տեսակի մի առեւտրական մանեօվր էր, որպէսզի իր հանքին կից պետական նաւթաբեր հողերի արդիւնագործութիւնը ուշացնի մի քանի տարով: Հաւանական է, որ նոյն բանը նա կրկնէ եւ առաջիկայ աճուրդի ժամանակ:

Այդպէս եթէ առաջարկված պուդավճարները, ի նկատի առնելով նաւթի այն ժամանակվայ գները, վերածենք բաժնի՝—կը ստացվեն հետեւեալ թւերը. Բիբի-Էյբաթի սարոտ մասում գտնվող հողերի համար առաջարկված է 45—75% ստացված նաւթի քանակութիւնից, իսկ սարոտ մասում գտնվող հողերի համար 25—50%: Մինչդեռ մասնաւոր մարդկանց հողերը շահագործվում են, վճարելով հողատիրոջ միմիայն 25—33%:

Այս թւերը ամենապերճախօս կերպով վկայում են, թէ ինչպիսի սարսափելի իրարանցում է տեղի ունեցել:

Այսպէս թէ այնպէս, այդ պատմական աճուրդից յետոյ նաւթային նիւթերի գները սարսափելի կերպով սկսեցին թանգանալ, եւ ահա այսօր հում նաւթի գինը 18 կօպէկ է, իսկ նաւթամնացորդի գինը 18,24—18,5 կ., եւ պէտք է խոստովանել, որ այս գները տրամադիր են աւելի բարձրանալու, որովհետեւ պահանջը օրէց օր հսկայական քայլերով աւելանում է, իսկ արդիւնաբերված քանակութիւնը ոչ այնպէս. ընդհակառակը նկատվում է, որ Բալախանիի եւ Սաբունչիի հողերից արդիւնաբերվածի քանակութիւնը պակասում է: Հետեւապէս պէտք է ենթադրել, որ շատ մօտիկ ապագայում, եթէ մեծ քանակութեամբ պետական նաւթաբեր հողեր չարդիւնագործվեն,—որովհետեւ մասնաւոր մարդկանց հողերը համարեա բոլորը արդիւնագործվում են,—նաւթային նիւթերը սարսափելի կերպով կարող են թանգանալ եւ այդ հանգամանքը վատ հետեւանք կունենայ սպառողների շահերի վրա:

Այդ սպառողներից, կարելի է ասել, ամենամեծը ինքը պետութիւնն է, որը տեսնելով գործերի ներկայ աննորմալ դրութիւնը, լուրջ ուշադրութիւն է դարձրել այդ հանգամանքի վրա:

Պետութեան կողմից առաջարկված էր ի քննութիւն նաւթարդիւնաբերողների XIV ժողովի հետեւեալ հարցը. Նաւթարդիւնաբերութեան կանօնաւոր զարգացման համար պետական նաւթաբեր հողերը աճուրդով տալու՞ եղանակն է նպատակայարմար. պետական հողերից ստացված նաւթի քանակութեան համար վճարել պուդավճար, թէ այդ քանակութիւնից բաժին տալ պետութեան:

Հարցը այս կերպ ձեւակերպելուց, կարծես երեւում է թէ նաւթային նիւթերի թանգանալու պատճառը գտնում են միմիայն այդ հողերի աճուրդով տալու եղանակի մէջ, մինչդեռ եղանակը գների վրա համարեա թէ ոչ մի ազդեցութիւն չունի, եղածն էլ այնքան չնչին է, որ նոյն-իսկ ի նկատի առնել չէ կարելի: Պահանջը մեծ է, իսկ արդիւնաբերված քանակութիւնը քիչ. ահա գլխաւոր պատճառը նաւթային նիւթերի գների թանգանալուն:

Թէ ինչու համար է հարցը այդպէս ձեւակերպված՝ մեզ յայտնի չէ, սակայն որոշ դրականապէս պատասխան տալ այդ հարցին ներկայ պայմաններում անկարելի է, որովհետեւ նրա լուծումը կապկապված է մի շարք այլ խնդիրների հետ, որոնց մասին յայտնի չէ մեզ ինչ կարծիքի են պետական բարձր շրջաններում եւ ինչ լուծում կը ստանան: Նաւթարդիւնաբերողների XIV ժողովը հարցի վրա այդպէս նայելու պատճառով էլ ձեռնպահ մնաց որոշ պատասխանից:

Բայց եթէ հարցը սկզբունքով լուծենք, յայտնի բան է, որ նաւթարդիւնաբերութեան կանօնաւոր զարգացման համար աւելի նպա-

բացատրութիւնները շատ տարրական հասկացողութիւններ են, որոնք վաղուց յայտնի են դարձել եւ մեր մէջ։ Եւ եթէ մենք հարկաւոր համարեցինք կանգ առնել ռուս յօդուածագրի այս խօսքերի վրա, պատճառն այն է, որ մեզանում, մանաւանդ վերջին տարիները, մոռացվում եւ ուրացվում է ժողովրդական լեզուի ահագին նշանակութիւնը, եւ օր օրի վրա մեր գրականական լեզուի մէջ աւելանում են արհեստական, անկենդան ձեւեր։ Եւ դա զարմանալի չէ. մեզանում այժմ մոռացվել են ամեն սուրբ հասկացողութիւններ, մենք այնպիսի խաւարի եւ անգիտութեան մէջ ենք թաղվում, որ նոյն-իսկ չենք կարողանում որոշել աջն ու ձախը։ Գրականական ներկայ անկերպարան անիշխանութեան մէջ թող մեզ համար առաջնորդող աստղ հանդիսանայ գոնէ այն, ինչ ասում են օտար, մեզանից հարուստ ազգերը…

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Յունիսի 19-ին

Այսօր թեմական դպրոցի դահլիճում 60 պատգամաւորներից 57-ի մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ նոյն դպրոցի համար հոգաբարձուների ընտրութիւն։ Այս ընտրութիւնը որքան էլ աննպաստ պայմանների եւ սառն ու վատ տրամադրութեան մէջ է կատարվում, բայց եւ այնպէս շատ մխիթարական ընտրութիւն է եւ խրատական Էջմիածնի համար։

Ընտրվեցին հոգաբարձու. Տ. Տէր-Յակոբեան 48, բժիշկ Տէր-Աւետիքեան 46, բժիշկ Յովհաննիսեան 41, Վ. Եղիազարեան 37, Յ. Մէլիքեան 37 եւ Գ. Տէր-Խաչատրեան 34 ձայնով. ամենքն էլ երիտասարդութեան թեկնածուներն էին։ Անձնափոխանորդներ ընտրվեցին Գ. Ամիրեան, Բ. Միրզայեան, Յ. Ղաթալբաշեան, Կ. Քեալեան, Մ. Մուսինեան եւ Յ. Նազարէթեան, որոնք նոյնպէս երիտասարդութեան թեկնածուներ էին՝ բացի երկուսից։ Նախկին հոգաբարձութիւնը վարձատրվեց ինչպէս կարգն էր. նրա անդամներից միայն մէկը վերընտրվեց, այն էլ որպէս անձնափոխանորդ։

Նախորդ նամակով յայտնեցինք, որ որոշվեց պատգամաւորութիւն ուղարկել Վեհափառ Կաթողիկոսի մօտ՝ քահանաների ընտրութեան առիթով։ Պատգամաւորութիւնը գնաց եւ վերադարձաւ, բերելով պատասխան. «Առ այժմ գնացէք, կը խորհենք եւ կը կարգադրենք»։ Այսօր առաւօտ այստեղ էր եկել Կաթողիկոսի դիւանապետ Կորիւն վարդապետը, որ կարծէք պաշտօն ունէր մի-երկու մեղմացուցիչ խօսքերով կողմնակի կերպով համոզել պատգամաւորներին՝ ընտրել նաեւ երկու քահանաներ։ Սակայն պատգամաւորները որոշել էին կամ չընդունել երկու քահանաների հարցը եւ կամ անպայման սեւ քուէներ տալ քահանաներին։ Փոխանորդ Պարգեւ եպիսկոպոսը շեղ ճանապարհով էր առաջ տանում քահանաների խնդիրը. պատգամաւորների գնալուց դեռ առաջ նամակ գրելով Էջմիածին, որ միջոցներ ձեռք առնվեն պատգամաւորների դէմ, նոյնպէս մասնաւոր կերպով տրամադրում էր պատգամաւորներին չը դնել այդ հարցը. իսկ այսօրվայ ժողովում բոլորովին արգելելով կոնդակի դէմ որեւէ առարկութիւն անելը եւ այսպիսով աջողվեց մի քանի պատգամաւորներին թեքել։ Չը նայած այս բոլորին՝ քահանաները փառաւոր կերպով սեւացան եւ սրանով պատգամաւորները ասել ուզեցին, եթէ մեր իրաւունքները չեն ճանաչվում, եթէ մեր խմբական խնդիրը չէ յարգվում, հօ մենք էլ իրաւունք ունենք սեւ քուէ տալ այն դասակարգի անդամին, որը իր երգը երգած ու վերջացրել է։ Այժմ տեսնենք ինչ կանէ Էջմիածինը։

Սրանցից դուրս այսօրվայ ժողովում մեզ վրա վատ տպաւորութիւն թողեց Պարգեւան արքեպիսկոպոսը. ուզենալով բռնանալ պատգամաւորների վրա քահանայական հարցում՝ թոյլ տուեց իրան ասել, որ այս մի շաբաթվայ անցած-դարձածը պատիւ չէ բերում ոչ Երեւանի հասարակութեանը եւ ոչ էլ պատգամաւորներին։ Եւ այս խօսքեր ասողը այն սրբազանն էր, որը Բենիկի հետ միասին մի պատուաբեր խնդրի մէջ էր մտել։ Փոխանորդի այդ խօսքերին պատգամաւոր Եղիազարեանց պատասխանեց. «Այսպիսի հարցեր քննել եւ ժողովրդի կարծիքին ենթարկել ու ժողովրդի թարգման հանդիսանալը ես ոչ միայն անպատուաբեր, այլ եւ պատիւ եմ համարում ինձ համար»։

Անցեալ անգամ, անկողմնապահութիւնից դրդված, գրել էի, որ Սուքիաս եպիսկոպոսն է է եղել պատճառ, որ նշանակվել են ժողովրդական ընտրութիւններ։ Այսօր նոյն անկողմնապահութիւնը պարտք է դնում մեզ վրա ասել, որ այսօրվայ ժողովում եւ ընդհանրապէս այս հոգաբարձական հարցում նրա դիրքը վատ էր. կարծէք նախկին՝ ժողովրդական ձայնը ճնշող Պարգեւանն էր։ Այլապէս ինչին վերագրել այն, որ կոնդակի՝ հոգաբարձուների համար սահմանած 30 տարեկան չափը եւս պարտաւորական էր դարձրել նաեւ եկեղեցական պատգամաւորների համար, եւ կամ այն, որ մի-երկու շաբաթ առաջ Կաթողիկոսի կոնդակով եկած Յովհ. Յովհաննիսեանին յետ դարձնող Պարգեւանը այսօրվայ ժողովում թոյլ չէր տալի կոնդակի դէմ կարծիք անգամ յայտնելու։

Ա.—Դօ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի Մէտէխի բանտի մի քանի հայ եւ օտարազգի բանտարկեալների ցանկութեամբ բանտի հայոց եկեղեցու մէջ ամսիս 20-ին հոգեհանգիստ կատարվեց նորերումս վախճանված երդուեալ հաւատարմատար Գաբրիէլ Տէր-Ստեփանեանցի համար։ Հոգեհանգստի ժամանակ եկեղեցին լցվել էր ամեն ազգի բանտարկեալներով. ներկայ էր նաեւ բանտի վերատեսուչը իր օգնականի հետ։ Նոյն օրը բանտարկեալների կողմից մետաղեայ պսակ ուղարկվեց հանգուցեալի դագաղի վրա դնելու համար։

—

Չինաստանի մէջ տեղի ունեցող խառնակութիւնների պատճառով թէյի արտահանութիւնը Չինաստանից դադարել է։ Սակայն հազիւ թէ թէյի գինը առանձին փոփոխութիւններ կրէ, որովհետեւ թէյի առեւտրականների մօտ մեծ պահեստներ կան, եւ բացի այդ՝ թէյ վաճառողները կը զգուշանան չինական թէյի գինը բարձրացնելուց, որ մի գուցէ Հնդկաստանի Ցեյլօն կղզու թէյը սկսի մեծ քանակութեամբ վաճառվել եւ ապագայում խլել չինական թէյի վաճառանոցը։

—

Պետերբուրգի հոգեւոր ակադեմիան մի առանձին յանձնաժողով ընտրեց երեք պրոֆէսորներից՝ վերոյիշեալ ակադեմիայում վրաց եկեղեցու ամբիոն հիմնելու համար, ի յիշատակ Ռուսաստանի հետ Վրաստանի միացման հարիւրամեակի։

—

Մինչեւ այժմ ոչ մի հսկողութիւն չը կար այն աշակերտների վրա, որոնք արհեստ են սովորում զանազան վարպետների մօտ, մանր արհեստանոցներում։ Մինչդեռ այդ աշակերտների վիճակը ընդհանրապէս շատ ողբալի է։ Այժմ ֆինանսների մինիստրութիւնը առանձին ուշք է դարձրել այդ հանգամանքի վրա եւ մշակում է առեւտրի դեպարտամէնտի դիրեկտոր Վ. Կովալեւսկու նախագահութեամբ մի օրինագիծ, որի քննութեան պէտք է մասնակցեն զանազան մասնագէտներ եւ քաղաքային ինքնավարութիւնների կողմից ներկայացուցիչներ։

—

Մեզ հաղորդում են երկրագործութեան մինիստրի օգնական Ա. Ստեվենի ճանապարհորդութեան մասին հետեւեալը։ Կարայեազում Ստեվեն հետաքրքրվեց բրնձի ցանքսերով, ջրաբաշխութեան եւ ոչխարաբուծութեան փորձերով։ Ստեվեն այն կարծիքի է, որ պէտք է Կարայեազում զարգացնել այգեգործութիւնը եւ որ ապարդիւն է անպտուղ ծառերի շատացնելը ցանկապատերում եւ առուների մօտ։ Օձիսի կալուածքում նա նոյնպէս շատ ձեռնտու է համարում այգեգործութեան զարգացումը եւ այն կարծիքին է, որ նորագոյն այգեգործութեան մէջ ընդունված կարճահասակ թփանման կամ թզուկ ծառատնկութիւնը ամենեւին ձեռնտու չէ մեր երկիրների համար։ Այդ եղանակը յարմար է, յամենայն դէպս, գիւղական այգեգործների համար, որտեղ մարդ կարող է ծառերի վրա աւելի խնամք ունենալ, քան կալուածքներում։ Ստեվեն փորձառու այգեգործ է եւ ունի իր որոշ հայեացքները այդ մասնագիտութեան ճիւղի մէջ։ Նա առանձին ուշադրութեամբ ուսումնասիրեց ամերիկական վազերի տնկարանները Ագայանի եւ Սակարայի տնկարաններում, մասնաւոր կալուածքներում եւ գիւղերում։ Երէկ, յունիսի 21-ին, նա, վերջացնելով այդ ուսումնասիրութիւնները, ուղեւորվեց Քութայիս, ծանօթանալու պրօբկայի կաղնու տնկարանի հետ, իսկ այսօր նա կը լինի Բաթումի մօտ գտնվող Չակվայի կալուածքներում, ուր գտնվում են թէյի տնկարանները։

—

Ստացանք պ. Բէզօբրազովի «Կանանց ներկայ դրութեան մասին» հրապարակական դասախօսութիւնը, որ թարգմանել է Ս. Կասեան։ Դասախօսութիւնը կազմում է միջին թւով 39 երես պարունակող մի գրքոյկ։ Գինն է 15 կ.։

—

«Бесарабецъ» լրագրի խօսքով, Քիշնեւի նահանգական դատարանի նախագահը խաւար եւ տգէտ մարդկանց ինքնակոչ փաստաբաններից պաշտպանվելու համար, հրատարակեց մի նախազգուշութիւն, որը ուղարկվեց գիւղերը դատաստանական կարգերի հետ անծանօթ բնակիչներին։ Այդ նախազգուշութիւնը մեծ օգուտ կը տայ։ Բերում ենք այդ կարճառօտ կերպով։ «Քիշնեւի նահանգական դատարանը մտնող զանազան խնդիրքներից եւ գանգատներից երեւում է, որ այդ տեսակ խնդիրքների մեծ մասը գիւղացիների անունից կազմում են փողոցային փաստաբանները, որոնք կատարելապէս օրէնքներ չը գիտեն եւ խաբում են դիւրահաւատ գիւղացիներին։ Վերոյիշեալ փաստաբանների այդ տեսակ անբարեխիղճ արարքներից գիւղացիներին պաշտպանելու համար յայտարարվում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ դատաստանական օգնութեան եւ խորհրդի մէջ կարիք ունեցող անձինք պէտք է դիմեն բացառապէս նահանգական դատարանին կից երդուեալ հաւատարմատարների հերթակալութեան, ուր ձրի խորհուրդներ են տրվում եւ խնդիրքներ են գրվում, կամ անմիջապէս դիմեն երդուեալ հաւատարմատարներին, նրանց օգնականներին եւ մասնաւոր հաւատարմատարներին, որոնք վկայականներ ունեն դատարանից։ Իսկ իրանց ծառայութիւնը առաջարկող բոլոր անձերից պէտք է պահանջել վերոյիշեալ վկայականները»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ ուղարկված է հետեւեալ շատ բնորոշ տեղեկութիւնը. «Ինչպէս լսեցինք՝ Շուշու հոգաբարձական ընտրութեան մէջ երկու քահանաներ չեն լինելու, որովհետեւ այնտեղ արժանաւոր քահանաներ չը կան»։

—

ՋԻԱՏՈՒՐԻ գիւղից մեզ գրում են. «Այստեղ մարգանեցի վաճառականները ամեն շաբաթ տասնեակ հազարներով փող են տանում եւ սակայն չը կայ պետական գանձարան, որի միջոցով ստանային փողերը, այլ ստիպված են անապահով կերպով իրանք բերել Փօթիից կամ Քութայիսից, եւ ահա այդ յարմարութիւնը չը լինելու պատճառով ենթարկվում են փորձանքների։ Այսօր իմացանք, որ այստեղի մարգանեցի «Союзъ» ընկերութեան փողը բերելու ժամանակ, Րիօնի կայարանում վագոնից դուրս են գալիս ընկերութեան մի անդամը, կառավարիչը եւ ծառան, որի ձեռքում էր փողի պայուսակը։ Առաջի երկու պարոնները մտել են կայարանի բուֆէտը, իսկ ծառան չէր հետեւել նրանց եւ մնացել էր բուֆէտից հեռու։ Այդ ժամանակ յարձակվում են նրա վրա աւազակները եւ խլելով ծառայի ձեռքից պայուսակը, փախչում են։ Թէեւ այդ բանը շուտ իմացվում է եւ օգնութեան են վազում ժանդարմները, բայց արդէն աւազակները հեռանալով, հրացաններ են արձակում եւ անյայտանում են մթութեան մէջ, տանելով իրանց հետ 10,600 րուբլի։ Աւազակները դեռ չեն բռնված։ Ծառային ձերբակալել են, եւ կասկած կայ, որ դա պատրաստված խաղ էր ծառայի կողմից»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պարիզում կազմակերպվեց մի կոմիտէտ, որը եռանդով պրօպագանդ է վարում յօգուտ հարաւ-աֆրիկական հանրապետութիւնների պահպանութեան։ Այժմ այդ կոմիտէտը հրատարակել է հետեւեալ կոչը. «Մենք չենք կարող հանգիստ խղճով հաշտվել այն մտքի հետ, որ մի քանի մարդկանց նիւթած յանցանքը Տրանսվաալի եւ Օրանժեան հանրապետութեան դէմ անարգել կերպով կիրագործվի։ Մեզ անհնարին է թւում, որ ամէրիկական մեծ հանրապետութիւնը, մոռանալով իր ծագումը, մինչեւ վերջը անտարբեր կը մնայ, հանդիսատես լինելով մի այնպիսի կռուի, որպիսի կռուին նա

տակայարմար է պետական հողերից արդիւնաբերված նաւթի քանակութիւնից բաժին տալը, որովհետեւ նա թոյլատրում է արդիւնագործել հողերը նաւթի աւելի էժան գների ժամանակ։ Ապացուցենք մեր ասածը թւերով։ Դիցուք թէ մէկը հող է վերցրել 8 կոպէկ պուդավճարով, եւ իւրաքանչիւր պուդ նաւթ արդիւնաբերելու համար ծախսերը եթէ հաւասար են 4 կոպէկի, ուրեմն նրա համար այդ հողի արդիւնագործութիւնը վնասակար է դառնում, եթէ նաւթի պուդի գինը հասնի 12 կոպէկի կամ աւելի պակաս։ Մինչդեռ եթէ նա վերցրած լինի, դիցուք, տալով պետութեան 40% առացված նաւթի, նա կարող է նոյն պայմաններում հողի արդիւնագործութիւնը շարունակել՝ եթէ նաւթի գինը 6,6 կոպէկ հասնի $(4 \times 100):60=6,66$…

Բաժին տալու եղանակը անպայման առաւելութիւններ շատ ունի, սակայն այստեղ մի փափուկ խնդիր կայ, որի մասին թռուցիկ կերպով վերեւ յիշեցինք,—այն է՝ եղանակի փոխելուց արդեօք նաւթային արդիւնքների գները կը պակասեն թէ ոչ։ Այդ հարցին միայն մի պատասխան կայ.—գները կախում չունեին պետական նաւթաբեր հողերի աճուրդով տալու այս կամ այն եղանակից։ Ներկայումս պահանջը գերազանցում է առաջարկութեան։ Հարկաւոր է միմիայն արդիւնաբերութիւնը այնպիսի դրութեան մէջ դնել, որ առաջարկութիւնը եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ քիչ տարբերութեամբ համապատասխանէ պահանջին։ Ահաւասիկ այդպիսի պայմաններում մասամբ կարելի է կանոնաւորել նաւթային արդիւնքների գները։ Բայց եթէ անցեալի պէս քիչ քանակութեամբ հողեր կը նշանակվեն աճուրդի, կամայ ակամայ տեղի կունենայ այն սարսափելի աժիոտաժը, որ նկատվեց Բիբի-Էյբաթի հողերի աճուրդի ժամանակ, երբ նաւթի պուդը արժէր 12 կոպէկ։ Այդ պայմաններում արդիւնաբերութիւնը կանոնաւոր կերպով զարգանալ չէ կարող, այլ կանէ թռիչքներ, որոնք կարող են շատ անգամ վնասաբեր լինել արդիւնաբերութեան համար։ Եթէ նաւթի գինը 12 կոպէկի ժամանակ գտնվեցան մարդիկ, որոնք առաջարկեցին պուդավճար 8—8, 75 կոպէկ, որը վերածելով բաժնի, հաւասար է 75—80% ստացված նաւթի քանակութեան՝ ինչու չը ենթադրել, որ այժմեան եղանակը փոխելուց յետոյ—այսինքն եթէ այդ հողերը բաժնից տրվեն, չեն առաջարկի 65—80%։ Չէ որ շատ շատերն են ցանկանում մասնակցել նաւթային գործին, սակայն հող չունին։ Վերջին աճուրդի ժամանակ նոյնպէս պարզվեց, որ մեծ գներ առաջարկողները գլխաւորապէս եկւոր կապիտալիստներ էին, կամ այնպիսիներն էին, որոնք մտադիր էին, օգտվելով հանգամանքից, քիչ օգտով իրանց իրաւունքները ծախել ուրիշներին։ Նրանք այդ գները առաջարկել էին նոյնպէս՝ յափշտակվելով մի քանիսների աջողութիւնով՝ առանց հաշիւ տալու թէ այդ աջողութեանը կարող է փոխարինել եւ անյաջողութիւն։ Սակայն աճուրդը վերջանալուց յետոյ մի քանիսները հասկացան իրանց սխալը եւ հրաժարվեցին իրանց վրա մնացած հողերից։ Բնիկ արդիւնաբերողները, ընդհակառակը, հասկանալով թէ որ աստիճանի աննորմալ դրութեան մէջ է դրված արդիւնաբերութիւնը, առաջարկել էին ամենաչնչին գներ, կարծես կամենում էին հասկացնել փոքրիկներին, թէ այդպէս յափշտակվել չէ կարելի, այդ ուղին ձեզ տանում է դէպի գերեզման։ Հասկացա՞ն արդեօք այդ վարժունքի իմաստը—դժուար է ասել, որ բոլորն էլ հասկացան։ Սակայն այն փաստը, որ այսօր արդիւնաբերութեան կանոնաւոր զարգացման հարցն է բարձրացել, ցոյց է տալիս, որ պետութիւնը ինքը միանգամայն հակառակ է, որ արդիւնաբերութիւնը մի այդպիսի դրութեան մէջ է ընկել։

Վերջացնելով մեր խօսքը, մենք հետեւեալը կասենք։ Արդիւնաբերութեան կանոնաւոր զարգացման համար անպայման հարկաւոր է ըստ կարելոյն մեղմացնել արդիւնաբերների մէջ տեղի ունեցող այդ՝ առասպելական բնաւորութիւն ստացած աժիոտաժը, որ շատերին կարող է գլորել մի այնպիսի անդունդի մէջ, որտեղից ազատվելը շատ դժուար է։ Միակ միջոցը, որ կարող է մեղմացնել այդ աժիոտաժը, ինչպէս յայտնեց նաւթարդիւնաբերողների XIV ժողովում ընտրված մասնաժողովը եւ որի հետ մենք միանգամայն համաձայն ենք՝ այդ այն է, որ պետութիւնը միաժամանակ աճուրդի նշանակէ մեծ քանակութեամբ նաւթաբեր հողեր, որով լրացնէ պահանջը, հակառակ դէպքում հազիւ թէ կարելի լինի մեղմացնել իրերի այդ դրութիւնը։

Այդ հարցին պատասխան ստանալուց յետոյ միմիայն կարելի է քննութեան ենթարկել, արդեօք այդ հողերի աճուրդով տալու ո՞ր եղանակն է լաւ եւ նպատակայարմար, պուդավճարո՞վ թէ բաժնով։

Ֆ. Մարդանեան

Բագու

պարտական է իր գոյութեամբ եւ որից նա յաղթող դուրս եկաւ ոչ առանց Եւրոպայի օգնութեան։ Մենք չենք կամենում հաւատալ, որ Ռուսաստանը, որի ազնիւ ձգտումները իրագործութիւն գտան Հաագայի կոնֆերէնցիայի գումարմամբ, մի բան, որ արժանացաւ ամբողջ կուլտուրական աշխարհի համակրութեան, կը հրաժարուի արբիտրացիութեան վերջ դնելու ձայնից։ Մենք չենք կարող հաւատալ, որ Գերմանիան, որի Թագաւորը 1896 Թւին այնքան շատ նպաստեց բօէրների համոզմանը, որ նրանք կարող են յոյս դնել Եւրոպայի վրա, չը կարողանայ յուզուել Աֆրիկայում տեղի ունեցող անցքերից։ Բայց ամենից աւելի մենք անհնարին ենք համարում, որ Գլադստոնի Անգլիան, արդար գործի Անգլիան, ճնշված ժողովրդի, միջնորդ դատարանի եւ արդարութեան Անգլիան, չը կարողանայ խելքը գլուխ հաւաքել եւ մերժել այն մարդկանց ղեկավարութիւնը, որոնք արատաւորում են նրա մեծ ժողովրդի եւ նրա դրօշակի պատիւը»։ Կոմիտետը դիտաւորութիւն ունի դիմել Գերմանիայի, Աւստրո-Ունգարիայի, Ռուսաստանի, Հօլանդիայի եւ Անգլիայի նոյն նպատակին ունեցող կոմիտետներին։ Ստորագրողների անունների մէջ կան Նախկին մինիստր Բուլանժէի, Բամբոի եւ ուրիշների անունները։

—Կանանց միջազգային կոնգրէսում, Պարիզում, ընդունվեցին մի քանի որոշումներ, որոնք պատասխանում են ժամանակակից կանանց շարժման պահանջներին։ Այդ կոնգրէսում, օրինակ, որոշվեց պահանջել, որ կանայք իրաւունք ունենան մտնել ամեն տեսակ դըպրոցներ եւ յանձն առնել զանազան պաշտօններ. օգնել բանւոր կանանց. վերացնել այն բոլոր միջոցները, որոնք կնոջ համար բացառիկ դիրք են ստեղծում օրէնքի առաջ. կանանց դրութիւնը բարւոքել ընտանեկան իրաւունքի մէջ եւ այլն։ Վիճաբանութիւնները շատ կենդանի էին. Տիկին Շմալ մի րէֆերատ կարդաց՝ ամուսնացած կնոջ արած ծառայութիւնների մասին։ Իւրաքանչիւր երկրի կուլտուրական մակերեւոյթը կարելի է որոշել նրանով, ասեց նա, թէ որպիսի ազատութիւն է վայելում ամուսնացած կինը այդ երկրում։ Այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանում եւ սկանդինաւեան պետութիւնների մէջ կինը կատարեալ տէր է իր վաստակի, Ֆրանսիայում կինը մեծ կախում ունի տղամարդից։ Դրանից մանաւանդ տուժում են գործարանական բանւորուհիները, որովհետեւ տղամարդը իրաւունք ունի գործարանատիրոջից պահանջել իր կնոջ աշխատանքը։ Ստորին դասակարգի կանայք անպաշտպան են, որովհետեւ իրաւաբանական ակտերի թանգութեան պատճառով նրանք սովորաբար չեն պսակվում եւ ապահարզան չեն պահանջում։

—Անգլիական համայնքների ժողովի նիստում պատգամաւոր Բարտլէտ դիմեց արտաքին գործերի մինիստրի օգնականին հետեւեալ հարցով. «Ի՞նչ է յայտնի կառավարութեանը այն բանի մասին, երբ թէ 40 հազար ռուս զինուորներ կենտրոնացրել են Չինաստանի հիւսիս-արեւմտեան մասը եւ դիմում են դէպի Մոնղոլիայի մայրաքաղաք Ուրգա։ Բրոդրիկ պատասխանեց, թէ կառավարութիւնը ոչ մի տեղեկութիւն չունի այդ բանի մասին։

—Ֆրանսիական սենատի յանձնաժողովներից մէկում, որ զբաղված է կանանց փաստաբանութեան իրաւունք տալու հարցով, պ. Տիլլար նորերս կարդացել է մի զեկուցում, որ նպաստաւոր է կանանց փաստաբանութեան իրաւունք տալուն։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 յունիսի

ՏՕԿԻՕ։ Մարշալ Եամագատա յայտնեց մէկ թղթակցի, թէ ապագայում պետութիւնները գործելու ինչպիսի համաձայնութիւն էլ կայացնեն, եապօնական կառավարութեան աջակցութիւնը նրանց համար ապահովված է։ Եամագատա վերջն աւելացրեց, որ եապօնացիները շատ չեն ցանկանում իրանց երկիրը ընդարձակել մօտիկ ապագայում, բայց հանգամանքները կարող են հարկադրել Եապօնիային այդ էլ անելու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է Բարձրագոյն ուկազ, որով աքսորը վերացվում է եւ ժամանակաւոր կանոններ են հաստատվում աքսորը ուրիշ պատիժներով փոխարինելու մասին։ Աքսորը դէպի Սիբիր եւ Անդրկովկաս, նոյնպէս եւ բնակութեան համար դէպի Սիբիր, եւ, բացի Սիբիրից, հեռաւոր նահանգները՝ վերացվում է, պահպանելով մշտական աքսորը դրա համար նշանակված տեղերը օրէնքում առանձնապէս մատնացոյց արված յանցանքների համար։ 2) Գիւղական եւ մէշչանների հասարակութիւնների իրաւունքը՝ որոշումներ կայացնել դատաստանական վճիռներով պատիժը կրած իրանց անդամներին ընդունելու կամ չընդունելու մասին վերացնել։ Նոյնպէս մէշչանների հասարակութիւններից խլել իրաւունք՝ ներկայացնելու կառավարութեան կարգադրութեանը իրանց այն անդամներին, որոնք արատաւոր վարք ունեն։

Նշանակվում է առեւտրի եւ մանուֆակտուրայի դիրեկտոր Կովալեվսկի ֆինանսների մինիստրի օգնական, որը կառավարում է առեւտրի եւ արդիւնաբերութեան գործերը։

ՎԻՀԵԼՄՍՀԱՖԷՆ։ Կայսրը հրամանագրեց, որպէսզի առաջին նաւատորմի առաջին դիվիզիան շտապեցնէ իր պատրաստութիւնները եւ ճանապարհ ընկնի դէպի Չինաստան։

ԼՕՆԴՕՆ։ Բուլլէր հաղորդում է Ստանդէրտօնից, որ գեներալ Տալբոտ Կօկ յունիսի 16-ին տասներորդ բրիգադայի հետ հետախուզութիւն կատարեց Ամէրսֆորտի ուղղութեամբ եւ գտաւ այնտեղ բօէրների 2000 մարդուց բաղկացած զօրաբաժինը թնդանօթներով զօրեղ դիրքի վրա։ Բօէրներին ոմբակոծելուց յետոյ Կօկ յետ քաշվեց, չենթարկվելով հալածանքի։ Անգլիացիները կորցրին երկու սպանված եւ վեց վիրաւորվածներ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Կէմպ հեռագրում է Լօնգին, որ Պէկինից եկած սուրհանդակը, ի միջի այլոց, հաղորդեց, որ Պէկինի ներսում գտնվում են 20,000 չինական զինւորներ, նրանից դուրս նոյնպէս 20,000, եւ 3000 զինւորներ գտնվում են Տեանձին տանող ճանապարհի վրա։ Տեանձինում պատերազմը դեռ շարունակվում է։ Տեանձինի հետ երկաթուղիով եւ գետով հաղորդակցութիւնը անվտանգ չէ։

ՎԻԼՀԷԼՄՍՀԱՖԷՆ։ «Վիտտէկինդ» եւ «Ֆրանկֆուրտ» փոխադրող նաւերը գնացին այսօր առաւօտեան։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողով։ Պատասխանելով իրան արած հարցապնդումին, Դէլկասէ հաղորդում է, որ Կուրժօլ ծովապետը շուտով կունենայ 3000 մարդ։ Զօրքերի ուրիշ մասերը ուղեւորվում են կամ արդէն ուղեւորվեցին Ֆրանսիայից։ Մէկ ամսից յետոյ Ֆրանսիան դրութեան համապատասխան ոյժ կունենայ Չինաստանում։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Կայացաւ Սուվորովեան կադէտների դպրոցի շէնքի հիմնարկումը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Սարակից, Թիւրք-պարսկական սահմանի մօտ, հաղորդում են քիւրդերի ներսխուժելու մասին։ Նրանց եւ Թիւրքաց զօրքերի միջեւ արիւնահեղ ընդհարում տեղի ունեցաւ, այնպէս որ քիւրդերի պարագլուխը եւ նրա երկու ազգականները սպանված են։

ԲԱԳՈՒ։ Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրը անցաւ դէպի Անդրկասպեան երկիրը։

ՉԻՖՈՒ։ Վէյ-Խայ-Վէյում ապստամբութիւն է ծագում, որի պատճառով շաբաթ օրը Տակու ուղարկված ծովային բրիգադան յետ կանչվեց եւ կը փոխարինվի ուրիշ զօրքերով։ Այստեղի հիւպատոսները ուղարկեցին շոգենաւ, որով այստեղ բերվեցին Շանդունից եւ Խունանից փախած շատ միսիօնէրներ. Նրանց մէջ կան 33 ամէրիկացիներ, 29 անգլիացիներ, 10 կանադացիներ ու մէկ չինացի միսիօնէր։

ՎԻՀԷԼՄՍՀԱՖԷՆ։ Կայսերական զոյգը բաւարական պրինց Ռուպրէխտի եւ Օլդէնբուրգեան մեծ դքսի հետ դիտեցին Չինաստան ուղարկելու համար նշանակված արշաւող զօրաբաժինը, նոյնպէս եւ փոխադրող նաւերը։

ԵՕԿՕՀԱՄԱ։ Եապօնական Կարմիր Խաչի շոգենաւը ճանապարհ ընկաւ Չինաստան, որպէս հիւանդանոցային նաւ՝ բոլոր ազգերի վիրաւորվածների համար։

ԲԵՐԼԻՆ։ Տակուի կրէյսէրեան նաւատորմի հրամանատարի հեռագիրը հաղորդում է, որ Պէկինի դեսպանութիւնից նամակ ստացվեց, թէ նա պաշարված է. պաշարները հատնում են. դրութիւնը շատ վտանգաւոր է։ Նամակի մնացած մասից ես իմացայ, որ գերմանական դեսպանը յունիսի 3-ին, առանց զինւորական պահակախմբի դեսպանութիւնից գնաց դէպի չինական կառավարչական շինութիւնը, յարձակման ենթարկվեց չինական զօրքերի կողմից եւ մեռաւ կառավարչական շինութեան մէջ։ Նրա հետ միասին վիրաւորված Թարգմանը փրկվեց դեսպանատան մէջ։ Յունիսի 12-ին անաւեր մնացել էին միայն գերմանական, ֆրանսիական եւ անգլիական դեսպանատները, որոնք գրաւված էին զօրքերով։ Պաշտպանող զօրքերի հրամանատարը եւ օտարահպատակները գտնվում էին անգլիական դեսպանատան մէջ։ Պէկինի չինական մասը այրված է։ Պէկինից դուրս կանգնած են 30,000 չինական զինուորներ։ Այրի կայսրուհին փախաւ Պէկինից։ Այստեղ դրութիւնը լուրջ է, որովհետեւ, ըստ երեւոյթին, չինական մեծ ոյժ առաջ է շարժվում դէպի Տեանձին։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ։ Այսօր երդուեալների դատարանի առաջ սկսվեց Սիպիդօի դատը, որը Ուէլսի իշխանի սպանութեան փորձն էր արել։ Կանչված են 180 վկաներ։ Քննութիւնից պարզվեց, որ Սիպիդօ գործել է նախամտածած։

ԲԵՐԼԻՆ։ Բիւլօվ ընդունեց պետութիւնների դեսպաններին, եւ այդ ժամանակ կրկին պարզվեց կատարեալ միաբանութիւն՝ գործողութիւնների վերաբերմամբ Չինաստանում։ Պաշտօնական լրագիրները միաբանութեան անհրաժեշտութիւնն են ապացուցանում եւ յոյս են յայտնում, որ նորերս տեղի ունեցած անցքը աւելի եւս կամրացնէ պետութիւնների միաբան գործողութիւնները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փոխ-ծովապետ Ալէքսէեվի հեռագիրը զինւորական մինիստրին, յունիսի 18-ից. «Արշաւող զօրաբաժնի կորուստները մինչեւ յունիսի 12-ը—սպանված են 4 օֆիցէր, վիրաւորված են 7, սպանված են 56, վիրաւորված են 190 զինւոր։ Ջիաներ սպանված են 10, վիրաւորված են 22։ Օֆիցէրների թըւում, բացի առաջ հաղորդվածներից, 12-դ արեւելեան-սիբիրեան հրացանաձիգ գնդի պորուչիկ Արխիպօվ սպանված է, վերխնէուդինեան կազակների գնդի հարիւրապետ Գրիգորիեվ թեթեւ կերպով վիրաւորված է։ Այժմ չինական հողի վրա միջազգային դաշնակից զօրքերի թիւը հասնում է 16,000-ի, դրանցից 10,000 գտնվում են Տեանձինում, ռուս գեներալ Ստէսէլի հրամանատարութեան տակ։ Տեանձինը պաշտպանելու համար միջոցներ ձեռք առնելուց յետոյ, զօրքերի մի մասը ուղարկված է դէպի Պէկին։

ԿԱՊՇՏԱԴՏ։ Գէնտէր անցաւ Վաալ. սպասում են, որ նա այսօր կը գայ Ֆրանկֆորտ, ուր նրա հետ կը միանայ Մակդօնալդի եւ Բիլբրօնի բրիգադան։

ՎԻԵՆՆԱ։ Կորէայի դեսպան Շէնպօնիէ ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգ՝ Նորին Կայսերական Մեծութեան ներկայացնելու համար իր հաւատարմաթղթերը։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Բոլոր նահանգները, Դեղին գետից դէպի հարաւ, որոնց նահանգապետները բարեկամական յարաբերութիւններ են պահպանում պետութիւնների հետ՝ հիւպատոսների միջնորդութեամբ, անպաշտօնական կերպով, դաշն կապեցին Նանկինի հետ։

ՎԻԼՀԷԼՄՍՀԱՖԷՆ։ Կայսրի ճանապարհորդութիւնը դէպի Նորվէգիա յետաձգված է։

ԲԵՐԼԻՆ։ Գերմանական հիւպատոսը Չիֆուում հեռագրում է, թէ միսիօնէրները իշխանութիւնների ձեռքով վռնդված են Գենչաուֆուից։ Կոտորածի գործն խսկոյն եւ եթ սկսվեց։ Չինանը ամենամեծ վտանգի մէջ է։ Նահանգապետը եւ իշխանութիւնները պահանջում են, որ միսիօնէրները անմիջապէս հեռանան։ Առանց անյապաղ օգնութեան՝ անկարելի է այլ եւս շարունակել մնալ։ Չինանի նահանգապետը հեռագրում է, որ այնտեղ ապստամբութիւն ծագեց։ Միսիօնէրները ստիպված էին ծովով հեռանալ։

ՎԻԼՀԷԼՄՍՀԱՖԷՆ։ Արշաւող բանակին զօրահանդէս անելիս, կայսրը արտասանեց. «Այն միջոցին, երբ տիրում էր խորին խաղաղութիւն՝ յանկարծ, ինձ համար գժբախտաբար անսպասելի կերպով, ձգվեց պատերազմի կայծ։ Իր յանդգնութեամբ չը տեսնված մի եղեռնագործութիւն, որ ցնցում է մարդուս հոգին իր անգթութեամբ, զոհ տարաւ իմ փորձված ներկայացուցչին։ Բոլոր պետութիւնների դեսպանները մահացու վտանգի մէջ են ձեր ընկերների հետ, որոնք ուղարկված են նրանց պահպանութեան համար։ Գուցէ հէնց այսօր նրանք արդէն փչել են իրանց վերջին շունչը։ Գերմանական դրօշակը անպատված է, գերմանական կայսրութիւնը ծաղրի է ենթարկված, որ պահանջում է օրինակելի պատիժ եւ վրէժ։ Դէպքերը սոսկալի արագութեամբ չափազանց լուրջ նշանակութիւն ստացան, իսկ այն ժամանակից ի վեր, երբ ես ձեզ զէնքի կանչեցի, այդ դէպքերը աւելի եւս լուրջ են դարձել. այն, որ ես յոյս ունէի վերականգնել ծովային հետեւակների միջոցով, դարձել է դժուար խնդիր, որը կարելի է վճռել միմիայն բոլոր քաղաքակիրթ պետութիւնների միացած ոյժերով։ Արդէն այսօր կրէյսէրային նաւատորմի պետը խնդրեց ինձնից ուղարկել մի ամբողջ դիվիզիա։ Դուք կանգնած կը լինէք այնպիսի թըշնամու դէմ, որ նոյնքան քիչ է վախենում մահից, որքան եւ դուք։ Եւրոպական օֆիցէրների ձեռքի տակ վարժվելով, չինացիք սովորել են բանեցնել եւրոպական զէնքեր։ Փառք Աստծու, ձեր ընկերները, ծովային հետեւակները եւ իմ նաւատորմը, ամեն տեղ, ուր նրանք ընդհարվել են թշնամու հետ, բարձր են պահել գերմանական զէնքի պատիւը։ Այժմ ես ձեզ ուղարկում եմ այնտեղ թշնամու անարգարութեան վրէժը լուծելու համար, եւ չեմ հանգստանայ մինչեւ որ գերմանական դրօշակները, միացած միւս պետութիւնների դրօշակների հետ, չը սկսեն յաղթական կերպով ծածանել Պէկինի պարիսպների վրա չինականներից աւելի բարձր, որպէսզի կարողանանք խաղաղութեան պայմաններ թելադրել չինացիներին։ Դուք պէտք է ընկերական բարի յարաբերութիւններ պահպանէք այն զօրքերի հետ, որոնց հետ կը միանաք այնտեղ։ Ռուսները, անգլիացիք, ֆրանսիացիք,—այնտեղ գտնված բոլոր զօրքերը, կռւում են միեւնոյն գործի համար, քաղաքակրթութեան համար։ Մենք մտածում ենք նոյնպէս աւելի եւս բարձր բանի մասին—մեր կրօնի մասին, մեր այն եղբայրների պաշտպանութեան եւ պահպանութեան մասին, որոնք այնտեղ ովկիանի միւս կողմում, իրանց կեանքը զոհ էին բերում մեր Փրկչի համար։ Մտածեցէք նոյնպէս եւ մեր զէնքի պատուի մասին. նրանց մասին, որոնք կռւել են ձեզնից առաջ։ Յիշեցէք բրանդէնբուրգեան հին պատերազմական առածը.—«Յոյս դիր Աստուծու վրա, բայց ինքդ մի քնիր»։ Դրանումն է քո ամբողջ պատիւը, որովհետեւ ով որ յոյս է դնում Աստուծու վրա, նրան ոչ ոք չէ կարող յաղթել։ Այն դրօշակները, որոնք ծածանում են այժմ ձեր գլխին, առաջին անգամն են կրակի տակ գըտնում։ Տեսէք, յետ բերէք ինձ այդ դրօշակները անարատ, անբիծ։ Դուք պակասութիւն չէք զգայ իմ շնորհակալութեան, հոգատարութեան եւ ձեր աղօթքներին մասնակցութեանս մէջ։ Նրանք ձեզ չեն թողնի եւ ես ձեզ ճանապարհ եմ դնում նրանց հետ»։

ՖՐԻԴՐԻԽՍՀԱՖԷՆ։ Ցեպպելինգի օդանաւը 400 մէտր բարձրութեան վրա 17½ րոպէում անց կացաւ վեց քիլոմէտր։ Կառավարելը կատարելապէս աջողվեց։

ՊԱՐԻԶ։ Այսօր Իէնայի հրապարակի վրա բացվեց Վաշինգտօնի արձանը, որը ընծայել են ամերիկացի տիկիններ։ Մինիստրների խորհրդում Դէլկասէ յայտնեց ֆրանսիական Շանգհայի հիւպատոսի հեռագիրը, թէ պրինց Տուան եւ գեներալ Կանսի իշխանութիւնը խլեցին, պալատը շրջապատեցին եւ փոխարքաներին հրամայեցին պատերազմական գործողութիւններ սկսել օտարազգիների դէմ. բայց փոխարքաները հրաժարվեցին հնազանդելուց։

21 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փոխ-ծովապետ Ալէկսէեվի հեռագիրը ծովային մինիստրին Պորտ-Արտուրից, յունիսի 18-ից. «Տակուից, յունիսի 17-ից, ի լրումն, գեներալ Ստէսէլ հաղորդում է, որ յունիսի 14-ին, առաւօտեան 5 ժամից, նա մի հարիւրեակի եւ երկու գնդաձիգների հետ միասին հետախուզեց արեւելեան զինարանից դէպի հիւսիս գտնվող տեղը։ Մէկ վերստ անցնելուց յետոյ, նա հանդիպեց զօրեղ կրակի եւ այն ժամանակ հետախուզութիւն կատարեց երկու րոտաներով, որոնք մտնելով երկաթուղուն, տեսան որ ամբողջ շրջակայքը գրաւել է թշնամին, իսկ պատնէշի վրա երեւում էին երկու թնդանօթ։ Մարդ ուղարկվեց կանչելու օտար պետութիւնների ափ իջեցրած զօրքերը. երկրորդ բատարէան եւ անգլիացիների թնդանօթը կրակ բացին։ Հակառակորդների գրաւած պատնէշներից սկսվեց անընդհատ հրացանաձգութիւն։ Յարձակումը երեք զօրասիւնի միջոցով կատարվեց, եւ ցերեկվայ 3½ ժամին զինանոցը վերցրվեց։ Սպանված են վեց զինւոր, վիրաւորված են դօկտոր Բազումով, 45 զինւոր եւ երկու ձի։ Գործի մէջ մասնակցում էր ամբողջ զօրաբաժինը, բացի ծովային վաշտից։ Մանրամասն տեղեկագիր դեռ չէ ներկայացրված։ Ստէսէլ ցոյց է տալիս առանձնապէս քաջութիւն ցոյց տուածներին՝—գնդապետ Անիսիմովին, գնդապետ Սավիցկուն, կապիտան Օսրավսկուն եւ պօրուչիկ Պիպկօին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ռօբէրտս հաղորդում է Պրէտօրիայից. «Գէնտէր յունիսի 18-ին եկաւ Ֆրանկֆորտ՝ դիմադրութեան չը հանդիպելով։ Մակդօնալդ երէկ նրա հետ միացաւ։ Մէտուէն հաղորդում է Պարդէկրաալից, Գէյլբրօնի եւ Կրօնշտադի միջեւ եղած ճանապարհի վրա, որ նա գերի վերցրեց Դէվէտի մի պահակախումբ, նոյնպէս եւ աֆրիկանդէրեան դաշնակցութեան պարագլուխ Վէսէլսին։ Բուլլէր հաղորդում է Ստանդէրտօնից, որ Կլէրի գրաւեց Գրէյլինգսբարտ, չը հանդիպելով դիմադրութեան, բայց դրանից առաջ նա ունէր մի քանի ընդհարումներ, որոնց ժամանակ նա կորցրեց 5 մարդ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատգամաւորների ժողով։ Բրօդրիկ յայտարարում է, որ օտարերկրացիների եւ միսիօնարների մի մեծ թիւ փրկութիւն գտաւ մեր դեսպանատանը, որ պաշարված է։ Պէկինում դրութիւնը շատ ծանր է։ Կառավարութիւնն ինքը ուղղակի տեղեկութիւն չէ ստա-

ցել Պեկինից։ Տեանձինի հիւպատոսից, յունիսի 15-ից, ստացվել է հեռագիր, թէ երեք զօրանոցներ, ուր կային վառօդի եւ ուրիշ ռազմամթերքների մեծ պաշարներ, հրդեհվել են պետութիւնների զօրքերի ձեռքով։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողով։ Պատասխանելով չինական գործերի մասին եղած հարցապնդման, Դելկասսէ ասում է, թէ Ֆրանսիան չահ չունի ցանկանալու Չինաստանի անդամահատութիւնը եւ ցանկութիւն չունի պատերազմել նրա հետ, բայց Ֆրանսիան չէ կարող խոյս տալ հայրենակիցներին պաշտպանելու եւ նրանց ապահովութիւն տալու պարտաւորութիւնից։ Ֆրանսիան կամենում է պահպանել statu quo-ն Չինաստանում, եւ ոչ մի գաղտնի դիտաւորութիւն չունի։ Ճառախօսը չէ խմանում, թէ առհասարակ ով կարող է անձնական դիտաւորութիւններ ունենալ ընդհանուր վտանգի րօպէին, որ պետութիւնների վրա դնում է ընդհանուր պարտաւորութիւն։ Բոլոր պետութիւններն էլ այսպէս են մտածում։ Ֆրանսիան արդէն իր վրա է վերցրել միջնորդութիւն՝ պետութիւնների մէջ միութիւն պահպանելու համար։ Նա չարունակում է իր ջանքերը համերաշխութեան եւ մարդկայնութեան նպատակով։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Շանգհայի Միացեալ-Նահանգների հիւպատոսը հեռագրում է յունիսի 17-ից, թէ Պեկինում անկործան են մնացել միայն երկու դեսպանատներ։ Կայսրը եւ կայսրուհին գտնվում են պալատում իբրեւ գերիներ։ Քաղաքային դարպասները կողպված են։ Իշխան Տուան եւ «Մեծ բռունցքը» իրանց ձեռքն են գցել իշխանութիւնը։ Փողոցներում կատարեալ անիշխանութիւն է։—Ինչպէս հաղորդում է ամերիկական հիւպատոսը Կանտօնից, Լիխունգչանգ հաւատացրել է, թէ ինքն խիկոյն կոչ կը հրատարակէ եւ կը պատուիրէ խաղաղութիւն եւ կարգ պահպանել իր նահանգներում։ Այնուհետեւ նա անյապաղ միջոցներ ձեռք կառնէ օտարերկրացիների պաշտպանութեան համար։ Լիխունգչանգ նշանաւոր չափով աւելացնում է իր ոյժերը։

ՆԷԱՊՕԼ։ Զրահապատ կրէյսէր «Վիտտոր Պիզանի» ճանապարհ ընկաւ Չինաստան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հարաւային Ուսսուրեան բաժինի զօրքերի հրամանատար գեներալ-լէյտընանտ Լենեվիչ նշանակվում է Սիբիրեան գինուորական կորպուսի հրամանատար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է հետեւեալ հաղորդակցութիւնը Պեկինից, որ ուղարկված է՝ Պեկինի կղզիացնվելու նախընթաց օրը։ «Դեսպանները տեղեկութիւն ստանալով, որ ապստամբութիւնը արծարծվում է՝ ծունգ-լի-եամէնին, մայիսի 8-ին, հետեւեալ յայտագիրը ուղարկեցին. «Դիպլօմատիական մարմինը, հիմնվելով չինական հրովարտակների վրա «Մեծ բռունցքի» ընկերութիւնը ոչնչացնելու մասին՝ պահանջում է. 1) ձերբակալել բոլոր այն մարդկանց, որոնք պատկանում են յիշեալ ընկերութեան, որոնք անկարգութիւններ են առաջացնում, նոյնպէս եւ որոնք տարածում են աֆիշաներ, յայտարարութիւններ. 2) տանտէրերի, կառատէրերի վերակացուների եւ ուրիշ այն անձանց կալանաւորումը, որոնք տալիս են բնակարաններ ապստամբների գումարումների համար, նոյնպէս եւ նրանց, որոնք դրդում են դէպի ապստամբութիւն. 3) խիստ պատժել այն ոստիկաններին, որոնք անփոյթ են գործադրում ճնշող միջոցները կամ համամիտ են ապստամբների հետ. 4) մահվան պատիժ՝ սպանութիւնների, հրդեհների, կեանքի եւ գոյքի դէմ փորձեր անողների համար. 5) մահվան պատիժ այն մարդկանց համար, որոնք ղեկավարում են «բռունցքականների» գործողութիւնները եւ հայթայթում են նրանց դրամական միջոցներ. 6) տպագրած յայտարարութիւններով այս մասին յայտնել մայրաքաղաքի, Չժիլիի եւ ուրիշ հիւսիսային նահանգների ազգաբնակութեան»։ Նոյն նիստում դեսպանները համաձայնութեան եկան քննելու՝ զօրքերը Պեկին բերելու միջոցները, թէ նրանց ցոյց տուած միջոցները չեն կատարվի հինգ օրվայ ընթացքում։ Նիստից յետոյ մեր ներկայացուցիչը նորից մինիստրների ամենալուրջ ուշադրութիւնը դարձրեց, որ անհրաժեշտ է անյապաղ ամենավճռական միջոցներ ձեռք առնել ապստամբութիւնը ճնշելու համար։ Պատասխան յայտագրի մէջ մայիսի 11-ից դիպլօմատիական մարմնի աւագին ծունգ-լի-եամէն յայտնեց, թէ ծանօթանալով դեսպանների հաղորդագրութեանը եւ նկատելով այն կարեւոր նշանակութիւնը, որ տալիս են դեսպանները այս հարցին, կառավարութիւնը վկայում է, որ մինչեւ այդ յայտագիրը ստանալը, նահանգապետին, Պեկինի պրէֆէկտին եւ քաղաքի հինգ ցէնզօրներին յանձնարարված է մշակել միջոցներ ապստամբութիւնը ճնշելու համար, եւ թէ նրանց մշակած միջոցները միանգամայն համապատասխանում են դեսպանների պահանջին։ Ցունգ-լի-եամէնը միեւնոյն ժամանակ հրամայում է Չժիլիեան փոխարքային եւ տեղական իշխանութիւններին՝ խիստ միջոցներ ձեռք առնել եւ թոյլ չը տալ, որ անգործութիւնը ծածկեն լոկ խօսքերի տակ։ Վերջում Ցզունգ-լի-եամէնը յայտնում է, թէ հաւատացած է, որ բռունցքականների ընկերութիւնը կը ջնջվի եւ այլ եւս խառնակութիւններ տեղի չեն ունենայ։ Այդպիսի մի խուսափողական պատասխան չէր կարող բաւարարութիւն տալ օտարազգի ներկայացուցիչներին, ուստի նրանք նորից ժողով հրաւիրվեցին, որպէսզի վերջնականապէս վճռեն գործ կանչելու եղանակը։ Այդ նիստից կէս ժամ առաջ չինաց մինիստրները մեր դեսպանին տեղեկացրին, թէ արդէն խիստ միջոցներ են ձեռք առնված ապստամբութիւնը ճնշելու։ Այդ չտապ հաղորդագրութեան պատճառը ըստ երեւոյթին այն է, որ կառավարութիւնը ցանկանում է համոզել օտարազգի ներկայացուցիչներին՝ չը ձեռնարկել վճռական միջոցների. սակայն գործերը ընթանում էին իրանց կարգով. խռովիչները, կարծես երկաթէ գօտիով, շրջապատեցին մայրաքաղաքի շրջակայքը եւ ջարդեցին չինական կանոնաւոր զօրքը. այս առիթով նրանց դէմ ուղարկված գընդապետ-հրամանատարը եւ վաթսուն զինուորներ դաւաճանաբար կոտորված են ֆանատիկոսների ձեռքով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԻԹԻ ՀԱՅՈՑ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՆ
Մարցի եւ Հաղտրծնի վանքապատկան կալուածները կառավարելու համար հրաւիրում է անտառապետ եւ գիւղատնտես։ Ցանկացողները կարող են դիմել Կօնսիստօրիային մինչեւ առաջիկայ օգոստոսի մէկը։
Անդամ կօնսիստօրիայի՝ Գաբրիէլ ք. Տ.-Գաբրիէլեանց

Լոյս տեսաւ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ՄԷԼԻՔ-ԻՒՍՈՒՓ
պատմական պօէման
Գինն է 20 կ.
Գումարով գնողներին 20%
Դիմել՝ Тифлисъ, Центральная книжная торговля, կամ Кавказская книжн. торговля, կամ հեղինակին՝ Черезъ Ордубатъ, въ сел. Нижніе-Акулисы. 2—3

ՀԱՒԼԱԲԱՐ
Թիֆլիսի զօրանոցի դահլիճում,
Կիրակի, յունիսի 25-ին
ՏԱԼԻՍ ԵՄ ԽՄԲԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ
Դրա համար խնդրում եմ խմբի անդամ տիկիններին, օրիորդներին եւ պարոններին, նըմանապէս նոր ցանկացողներին, չնորհ բերել ամեն օր, երեկոյեան ժամը 3-ից—5 եւ 7-ից—9-ը, կրկնողութիւնների համար, Հաւլաբարի էժանագին գրադարան։
2—2 ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՄ
ՇՈՒՇՈՒՄ Թեմական դպրոցի վերաքննութիւն ունեցող աշակերտներին։
2—2 Ալէքսանդր Բարութչեան

ԵՐԿՈՒ ԿԱՀԱՒՈՐՎԱԾ ՍԵՆԵԱԿ
կուզվի հայ երիտասարդի մը համար պատուաւոր ընտանիքի մը մէջ, ցերեկվան կերակուրով։ Դիմել Ցոփնանեան քարվանսարայ։ № 60։
3—3

Մանգլիսում մի տարուհի, որ գիտէ հիմնաւոր կերպով ֆրանսերէն եւ գերմաներէն, ցանկանում է դասեր տալ։ Նախօրօք տեղեկանալ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ։ 3—3

Շուտով լոյս կը տեսնեն՝
ՄԻՇԱ ԿՈՐԴՕՆ
վօդըվիլ
ԱՌԻՒԾ ԱՍԼԱՆ եւ ԻԳԻԹ ԽՈՒՐՇՈՒ
վէպ I հատ.
Արդիւնքի 2/3 մասը յօգուտ չքաւոր ուսանողների։
Հեղինակ Բ. Աւագեանց
(հ.) 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել հետեւեալը։ Ա. Պօղոսեան նուիրել է ընկերութեանս անձեռնմխելի 5000 րուբլի գումար, որի տոկոսով (մօտ 500 ր) երկու տարին մի անգամ պէտք է տրվի մրցանակ հայոց նոր (17-երորդ դարից սկսած) գրականութեան եւ պատմութեան վերաբերեալ լաւագոյն աշխատութիւնների համար։ Մրցանակին մասնակցել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն իրանց աշխատութիւնները մինչեւ 1901 թւականի յունվարի 1-ը։ Աշխատութիւնները ներկայացվում են առանց հեղինակների անունների. այս անունները ներկայացվում են առանձին ծրարներով, որոնց վրա գրվում է նոյն նշանաբանը, ինչ որ աշխատութեան վրա։ Մրցանակի արժանացած ձեռագրի հրատարակութիւնը կատարվում է ընկերութեան հաշւով։ Մրցանակաբաշխութեան իրաւունքը պատկանում է ընկերութեան խմբագրական մասնաժողովին, որը իր կողմից ձեռագրի քննութիւնը կարող է յանձնել եւ կողմնակի ձեռնհաս անձանց։ Ծրարները եւ աշխատութիւնները ուղարկվելու են ընկերութեան գրասենեակի հասցէով եւ նրանց վրա պէտք է նշանակված լինի «Ա. Պօղոսեանի մրցանակի համար»։
Ընկերութեան գրասենեակի հասցէն. Лорисъ-Меликовская ул. Тифлисское Общество Изданія Армянскихъ Книгъ. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
պատիւ ունի ծանուցանելու ի գիտութիւն պ.պ. բաժնետէրերի, որ համաձայն ընկերութեան պայմանագրի 23-րդ յօդուածի, կիրակի օր, սոյն յունիսի 25-ին, առաւօտեան 10 ժամին, քաղաքային տան դահլիճում նշանակված է
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
Զբաղմանց առարկան է՝
1) Նոր պայերի բաց թողնելու միջոցների մասին։ (13, 17 եւ 22) 3—3

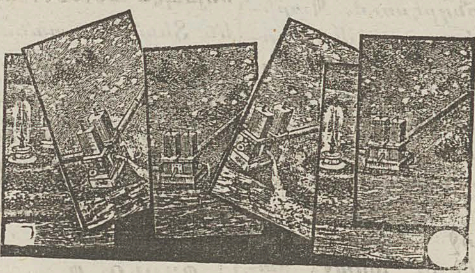

Լ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆՑԻ
աւտօ էլէվատորը գիշեր-ցերեկ ԻՆՔՆ ԻՐԱՆ ջուր է բարձրացնում ցածր տեղերից վերեւ։
Դիմել՝ Л. Ханъ-Агову, Тифлисъ, Великокняжеская ул., 37.

Լ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆՑԻ
Գիւղատնտեսական մեքենաներ 250 նկարով. վաճառականների մօտ 50 կոպէկ։ 23—30

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու չաբաթը մի անգամ։
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պօլիս։ Մեկնում է Բաթումից չորեքշաբթի, 21 յունիսի (4 յուլիսի) ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԼԱՆԿԻ։ Եւ այսպէս չարունակաբար, երկու չաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ։
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով։
Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվերպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար։
Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մուխթաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասինիկօվի, № 27։ ՆՕՎՕՐՕՍԻՒՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 18—20

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
վաճառվում են հետեւեալ գրքերը,
Աղայեանց Ղ., Բանաստեղծութիւններ, Թիֆ. գինը 1 ր. 50 կ. փոխարէն 75 կոպ.։
Բարխուդարեանց Յ., Մանկական խաղեր, Թիֆ. գ. 50 կ.։
Մուրացան, Հայ բողոքականի ընտանիքը, Թիֆ. գ. 40 կ.։
Շիրվանզադէ, Արսէն Դիմաքսեան. վէպ, Թիֆ. գ. 1 ր. 50 կ.։
» Քաօս, վէպ, Բագու, գ. 1 ր. 50 կ.։
» Ջուր յոյսեր, վէպ. Թիֆ. գ. 1 ր.։
» Կրակ, Բագու, գ. 30 կ.։
Ուիդա, Ցեց, վէպ, Թիֆ. գ. 80 կ.։
Փայտաչէն խրճթից մինչեւ սպիտակ տունը, Թիֆ. գ. 60 կ.։
Օնէ Ժ., Դօկտոր Ռամօ, գոյութեան կռիւներ, գ. 80 կ. փոխարէն՝ 60 կ.։
Դիմել՝ въ Тифлисъ, Центральная Книжная торговля. (4) 2—2

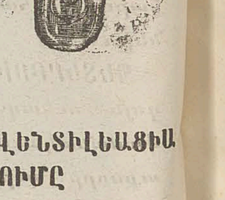

ՅԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ
Ինժեներ Ն. Բ. Պասսէկի
Тифлисъ, Михайловская ул. № 116.
Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ—Пассеку.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 642.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ
Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիրմաների։

ԲԻՒՐՕՆ ՅԱՆՁՆ Է ԱՌՆՈՒՄ
կառուցանել
Ամեն տեսակ շինութիւններ, գործարաններ և գործատներ
ԳԱԶԱ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ
Ամեն տեսակ էլէկտրոտէխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տէլէֆօնների, լուսաւորութեան, տրամվայների և ոյժի հաղորդելը հեռաւորութեան վրա։

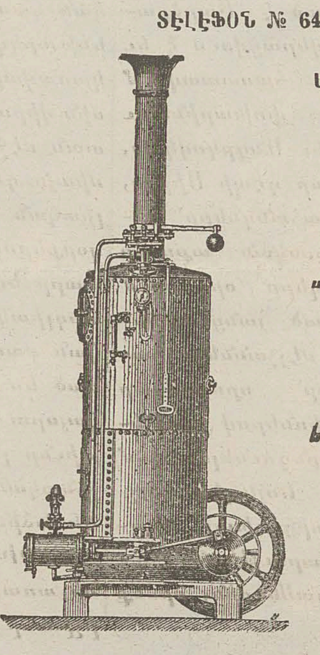

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԵԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ

ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ։

ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ և տնակներ։

ՑԷՄԷՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
(ե. հ. չ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 21 Іюня 1900 г. Типографія Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.